

ביקור ב"שלוחות"

נמ — רמת התנובה בעדר, ומה שחשוב יותר, של פרות שאינן בחזקת "עובר-אורח", היא גבוהה באופן בלתי רגיל. אכן כבר בתשי"ז הגיע העדר לתנובה ממוצעת של 6293 ק"ג ומאז, תוך ירידה ועליה לסירוגין בכמה מאות ק"ג, העפיל עדר שלוחות ל-7288 ק"ג בתשכ"ה.

על חריפות הסלקציה במבכירות יכולתי לעי מוד בשעת עריכת הרשימה של אלה אשר המ ליטו בתקופה שבין ספטמבר 1963 לדצמבר 1964. נוכחתי שרק מעטות מאוד מבין אלה שה ניבו פחות מ-5000 ק"ג זכו בדחיית סילוקן מה- עדר. כשעינתי בכרטיסי ביקורת של מבכירות שהוצאו לשוק הבשר מחמת "תנובה נמוכה", מצאתי גם כאלה שהתחילו בתנובות יומיות של 19 ק"ג וכעבור 2-3 ביקורות נגזר דינן לשחי- טה. בשנת תשכ"ה הוצאו בס"ה 12 מבכירות, מתוך 40 שהמליטו באותה שנה, והסיבה העיק- רית להוצאתן של 8 היתה — כושר הנבה בלתי מספיק.

בתחילת שנת תשכ"ה עמדו בעדר 94 פרה; מבין אלה יצאו במשך השנה 17. סיבות היציאה היו:

זיקנה	3
אי-התעברות	4
הפלה	3
בירור	3
סיבות שונות	4

אכן, שיעור היציאה של פרות נמוך ביותר, באופן יחסי לשיעורי הפסילה השכיחים כיום בעדרים רבים. הופתעתי מאי-ציון של אחת הסי- בות ליציאה, שהיא הנפוצה ביותר בימינו — המאסטיטיס — ושאלתי לפרש הדבר, וזאת הת- שובה שקיבלתי: "אמנם קורים מקרים של חולי בעטין, אבל רובם בצורה קלה ומצליחים להתגבר עליהם על ידי העברת הפרה לחליבת ידיים למס- פר ימים ושימוש בתרופות רגילות; המצב למע- שה הוא — לא נפסדו פרות מחמת מחלות-עטין". אני מניח שקוראי רשימתי זו יהיו שותפים להת- פעלותי מהישג זה, ביידעם כמוני את צרת מחלות העטינים בעדרינו.

המגע הראשון שלי עם עדר שלוחות ועם מכוניו ומטפחו הח' משה כץ חל בשלהי מל- חמת העולם השניה, כשגרעין הקבוצה התאחו ארעית באחת הגבעות שליד פרדס-חנה ואני גרתי אז בשכנותם. מנהג היה אז ש"פלוגות" התיישבות, אף במקום יישובן הארעי, היו מת- חילות לפתח גרעין של עדר. באחד הימים הומיני הח' כץ להתייעצות בענין פיתוח הענף והרחבתו ולדיון בשאלות מקצועיות שוטפות (אם זכרוני לא בגד בי, הרי עמדה אז על הפי רק שאלת חיסול ההפלה המדבקת שפשטה בפ- רות המעטות — רובן מקומיות). הצעתי לדחות את רכישת הבקר בארץ, ביידעי שהמחלקה להתישבות עומדת להביא בקר מחוץ-לארץ ולחלק אותו בין משקים שונים בהתאם לתנאי התקציב. הח' כץ מסר לי, בשעת ביקורי הפעם אצלם, שהוא בכל זאת רכש או עגלה אחת, ויש להם כיום בעדר 13 פרות מיוצאות חלציה. ביקורי בשלוחות, לאחר כינון היישוב בבית- שאן, היו נדירים ביותר. הגיעוני ידיעות על קליטה טובה של פרות אמריקאניות, ובאחד הביקורים אף אני התפעלתי מהישגיה של "חור- מה" המפורסמת. בזמן האחרון עניינו אותי באופן מיוחד הישגי עדר שלוחות ברמת הת- נובה (בתנאי בית-שאן), וכן רציתי להסתכל מקרוב בשיכון החדש — הגדרה (קוראל), שהי- נו בבחינת חידוש בשיכון הבקר. על ביקורי זה, שגרם לי הנאה רבה, אספר להלן. הדרי- כני בסיורי הח' כץ, כשאליו היו מצטרפים מדי פעם חברים אחרים מהצוות, שהיו פנויים מע- בודה. היתה לי גם הזדמנות לשוחח בשעות הערב עם כל חברי הצוות ולהתרשם מהע- רותיהם לבעיות שהיינו דנים בהן.

העדר והתנועה בו בתשכ"ה

עדר הפרות במשק זה גדל והתרחב בקצב איטי. בשנת תש"ך כבר עמדו בממוצע שנתי 80.3 פרה ובתשכ"ה — 106.3. הסיבה העיקרית לקצב האיטי — הקפדה על בירור חריף בכל הנוגע לכושר ההנבה ומבנה העטינים. ואמ-

כאמור, המליטו בתשכ"ה 40 מבכירות ויצאו תוך אותה שנה 12; סיבות היציאה היו:

8	בירור
1	הפלה
1	פר"ט
2	סיבות שונות

בממוצע שנתי עמדו בעדר:

106	פרות
86	עגלות מכל הגילים
47	עגלים
1	פר

ב־1 באוגוסט 1965 היו בעדר: 106 פרות, 46 עגלות גדולות, 56 עגלות קטנות, 50 עגלים ופר אחד. עד לביקורי בינואר 1966 היו כבר 95 המלטות מעונת תשכ"ו, בכלל זה 32 ממבכירות, ולא קרו מקרי מוות כל שהם בעת הלידה. במשך תשכ"ה נמכרו לבשר 35 עגלים, בגיל של שנה בערך; משקלם נע בין 450 ל־500 ק"ג. מן הראוי לציין בהזדמנות זו שמאז 1950 לא נקנו מהחוץ פרות או עגלות לצורך חילופין בעדר או לשם הרחבתו. הגיל הממוצע של עדר הפרות עלה מ־5 שנים ל־5.2 שנה.

התנובה

לפי הביקורת הרשמית לשנת תשכ"ה (אוקטובר 64—ספט' 65) הניב עדר שלוחות, בממוצע לפרה ולשנה, 7238 ק"ג חלב, 287 ק"ג שומן, 3.28% שומן. מתשכ"ג ואילך התבלטה עליה ניכרת ברמת התנובה, הנמשכת עד היום. יש לקוות להתקדמות נוספת בשנה זו, תוך הסתמכות על תוצאות הביקורת בחודשים אוקטובר—ינואר, המובאות להלן:

חודשי הביקורת	חלב לפרה חולבת, ק"ג	% שומן
אוקטובר 65	22.8	3.30
נובמבר "	27.2	3.30
דצמבר "	30.5	3.40
ינואר 66	29.1	3.10

בשנה שעברה עמד עדר שלוחות 4 פעמים בראש התור של העדרים המבוקרים. משמחת באופן מיוחד (יחסית, כמובן), רמת השומן הממוצעת בעדר זה. במשך תשכ"ה לא קרה שאחוז השומן בביקורת ירד למטה מ־3, כפי שאפשר להיווכח מהטבלה הבאה:

רוב המבכירות המליטו בגיל של 24 חודש ולמעלה מזה ורק שמונה — בגיל של 23 חודש. התנובות של המבכירות היו גבוהות מאוד; חלק ניכר מביניהן הניב למעלה מ־6000 ק"ג ר־6 אף הגיעו לתנובות שבין 7000 ק"ג ל־8000 ק"ג. לפי מושגי אני — על כל פנים יותר מדי! טעם-לוואי מריר במקצת נתלווה ל"מבול" זה של חלב בגלל "תור", שאף הן הוכיחו את עצמן כעתירות תנובה, אבל החלב שלהן הכיל 2.2%—2.5% שומן. נאמר לי בשלוחות שחסר השומן בבנות "תור" הוא מן המפורסמות שאינן צריכות ראיה. אם אמנם כך הוא הדבר, מן הראוי היה לשמוע דעתה של וועדת הטיפוח בענין זה (י. ע.).

התרשמתי לטובה ממצבן התזונתי של הפרות. בשעת ביקורי התהלכו כ־50 פרה בגדרה (הקור ראל) וכולן בעלות תנובות יומיות שלמעלה מ־30 ק"ג. היו ביניהן גם כאלה שעמדו כבר בחודש הרביעי־חמישי שאחר ההמלטה; פירוש הדבר שאלה הניבו ודאי במרוצת תקופה זה תנובות שיא יומיות שנעו בין 40 ל־50 ק"ג.

עטיני רוב הפרות נאים למדי; מצאתי איפוא אישור לפעולות הסלקציה בכיוון זה. כשהצבעתי על פרה אחת בעלת עטין מפושק יתר על המידה ומתנענע, העיר לי הח' כץ: "הלב לא נותן להר ציאה, כי היא הניבה בביקורת האחרונה 49 ק"ג חלב". מסתבר שאי־אפשר להחמיר בצורה קיצרנית בפעולות הבירור.

בתשכ"ה היו בעדר 130 המלטות. מתו בשעת הלידה 6 עגלים ועגלה אחת (בכלל זה 4 וולדות מלידות תאומים). במשך השנה נמכרו בגיל צעיר, מסיבות שונות, 6 עגלות ר־11 עגלים, עגל אחד מת. קרו 9 מקרי הפלה בעקב זריקות החיסון נגד פר"ט.

עדרי הארץ תושג התמדה בהנבה בדומה לזו שבעדר שלוחות". כך, למשל מצאתי שפרות שיאניות, אשר הניבו בחודש מאי תנובות של-מעלה מ-25 ק"ג (ואחדות אף למעלה מ-30 ק"ג), המשיכו להניב באופן נורמאלי, ללא ירידות תלוי-לות, עד לייבוש. הננו למדים איפוא שפחיתה דראסטית בתנובה בעדרי עמק-הירדן ובית-שאן אינה מחוייבת המציאות, אם מקפידים על מש-טר תקין ככל האפשר בהנבה, בטיפול, בשיכון, ובייחוד בחליבה! החשש מירידה בימות החמה (מאי-ספט'), דווקא באזורים הנ"ל, אף הוא אינו צריך להדאיג באופן מיוחד, כי הרי רוב הפרות שריות בעונה זו בהריון מתקדם ומתקר-בות לשלב הייבוש.

ההזנה

נמסרו לי פרטים אלה: התצורות להלכה היתה 711 אלף יחידות מזון (בכלל זה גם עגלי המרבק) ולמעשה סופקו 811 אלף יח"מ. המזון המרוכז תופס גם בשלוחות מקום נכבד בתפריט וחלקו הגיע ל-73.7%. האספקה כולה הצטרפה כדלקמן:

המספוא	הכמות בטונות	% מכלל התפריט
מספוא ירוק	797	10.6
תחמיץ ש"ש	105	1.5
סלק מספוא	562	5.7
שחת	211	8.5
מזון מרוכז	625	73.7

סוגי המספוא הירוק העיקריים הם: עשב סודאני, תלתן, אספסת (מקציר ראשון), בקיה וש"ש משדות הבעל, ועלי סלק סוכר. סוגי הש-חת היו: אספסת, ש"ש, תלתן ובקיה; חלק מש-דות שלחין וחלק משדות הפלחה. גם בשלוחות אין "מתפעלים" מתחמיץ שיבולת השועל; לדעת הרפתנים מוטב לייבש את ירק הש"ש לשחת, שיבולה לדונם עשוי להגיע ל-700 ק"ג. את תח-מיץ הש"ש הגישו בעיקר לעגלות הגדולות.

את תערובות המזון המרוכז מתקינים במשק, והן מותאמות לסוגים השונים של הבהמות

תוצאות הביקורת לשנת תשכ"ה
(אוגוסט 64-יולי 65)

חודש הביקורת	ק"ג חלב לחוברת	% שומן
אוגוסט 64	21.1	3.50
ספטמבר 64	25.1	3.60
אוקטובר 64	29.3	3.50
נובמבר 64	30.4	3.40
דצמבר 64	28.8	3.10
ינואר 65	27.6	3.00
פברואר 65	26.3	3.40
מארס 65	24.1	3.00
אפריל 65	21.8	3.20
מאי 65	20.5	3.20
יוני 65	17.3	3.30
יולי 65	17.1	3.30

עניינה אותי הפעם באופן מיוחד בעיית ההת-מדה בהנבה, כלומר - עקומת הלאקטאציה, וזה - משני טעמים: (1) כיצד מתקיימות תנובות-שיא יומיות בתנאי האקלים של בית-שאן; (2) כיצד השפיע על התנובה השיכון בגדרה (בקוראל), אשר ביחס אליו הובעה הדעה "שאח-זקת בקר חלב בשיטת הקוראל עשויה להפחית את תנובתן של פרות, המניבות יותר מ-20 ק"ג חלב ליום, ב-6 ק"ג ליום. הפחתה זו תימשך בכל התקופה שבין תחילת מאי לסוף ספטמבר". לאחר עיון בכרטיסי הביקורת של פרות השיא ארשה לעצמי להסיק את המסקנה שהפרות בש-לוחות לא שמו לב כלל לחששנותי אני בדבר פגיעת אקלים בית-שאן בהתמדה בהנבה, וכן לא הגיעו כנראה לאוזניהן, כלל ועיקר, הנחות החוקרים בדבר נחיתות השיכון בגדרה לעומת השיכון בסככה המקובלת.

על התמדה בהנבה בעדר כולו במשך שנת תשכ"ה אפשר לעמוד מתוצאות הביקורת שהור-באו לעיל; אולם עיינתי גם בכרטיסי הביקורת של האלופות, אשר שוכנו משך רובה של תקופת חליבתן בגדרה, ואמרתי לעצמי: "הלוואי ובכל

¹ ראה המאמר "סככה מקובלת - לעומת קו-ראל", השדה, חוברת א' כרך מ"ו.

מהחודש החמישי של ההריון ואילך מגדילים את מנת המ"מ עד ל-7 ק"ג; הקיצוב הוא כמעט אינדיבידואלי, תוך שימת-לב למצבה והתפתחותה של העגלה. עובדי שלוחות מניחים שעקב נוהגי הזנה אלה, אין העגלות משמינות יתר על המידה בגיל ההזרעה, מתעברות ללא קושי, ומתמעטים סיבוכים בלידה.

מנת ההכנה של הפרות נקבעת לפי המצב הגופני בתחילת תקופת היובש ותוך התחשבות ברמת התנובה שקדמה לייבוש. בדרך כלל נעה מנת המ"מ בתפריט ההכנה בגבולות 8-4 ק"ג. לפרות החולבות מגבילים את מנת המ"מ ל-14 ק"ג, אך יש להניח שהזוללניות נהנות ממה שמור תירות המסתפקות במועט, כי המ"מ מוגש באי-בוס שבגדרה (במכון החליבה אין מחלקים מ"מ כלל).

המבכירות משוכנות בתקופת חליבתן הראשונה בנפרד מהפרות ומנות המ"מ המאקסימאליות שלהן נעות בין 10 ל-12 ק"ג.

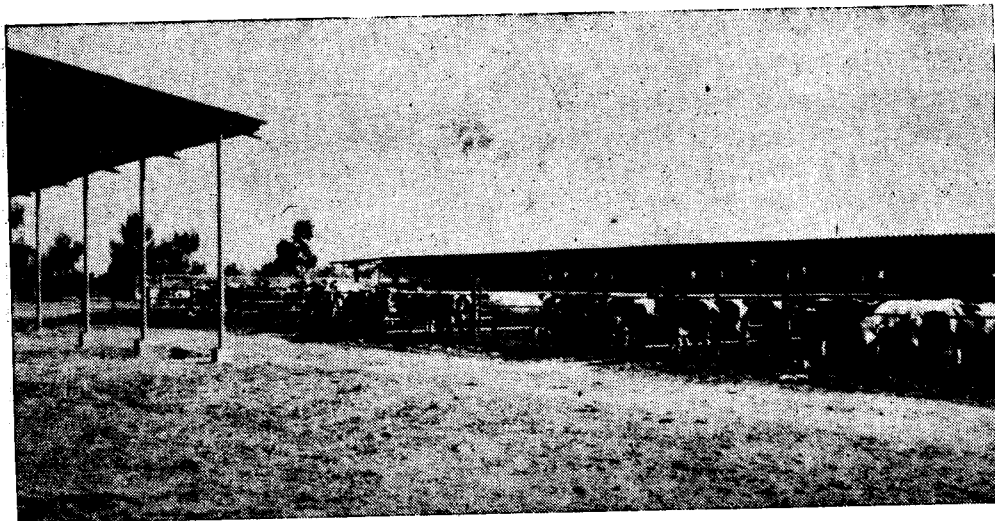
ולמנות המספוא הגס. התעריבת לפרות חולבות מכילה 17% חלבון; זו של היבשות — 13%; של העגלות 12.5%, ושל היונקים עד לגמילה — 18%. אין משתמשים בזרעי כותנה, לא בתערובות ולא בצורת תוספת מיוחדת.

עובדי הענף בשלוחות מכירים בעובדת קיפוח העדר בהספקת מספוא מהמשק, אולם נאצים להשלים עם המצב, בהביאם בחשבון את המיגבלות הטבעיות והמשקיות, כגון שטחי אדמה מצומצמים והתחרות על מי ההשקיה מצד גידולי תעשייה, ירקות, מטעים ובריכות הדגים.

מה הם נוהגי ההזנה בשלוחות? את העגלות מגמיעים אף כאן בתחיליפי חלב וגומלים אותן בגיל של 2 חודשים. עד הגיל של 5 חודשים הן מקבלות מ"מ ללא הגבלה, אבל לא למעלה מ-3 ק"ג ביום. מגיל 6 חודשים ועד שנה — מנת המ"מ פוחתת בהדרגה עד 1½ ק"ג; מגיל שנה ועד להריון של 4 חודשים — 1½ ק"ג מ"מ ביום.

ארוחת חלב ליונקים בעדר שלוחות

המבנים והחצרות לעגלות במשק שלוחות

ה־5 לעשירי. כנראה שרק בגיל זה מפיקים הע־גלים את התועלת המאקסימאלית ממנות המ־מ הגדושות, המוגשות להם בארץ ברוב המשקים; מתעוררים איפוא ספקות לגבי יעילות מנות המ־מ הגדושות, המוגשות לעגלים עד לגיל של 5-6 חודשים, ויתכן שכרוך הדבר בביובו ניכר של מזון יקר.

המבנים

פרט לגדרה, בה יש מקום ל־50 פרות, מש־תמשים עד היום בשלוחות במבנים מ־הימים ההם, שאותם יש לנקות עד היום במריצות־יד. במבנים האלה הונחו מעל לתעלות הזבל מסג־רות־סורג, דרכן מתנקז השתן לתעלות הביוב, ומשם — לבריכות הדגים. תיקון זה במבנים בוצע לפי התיכנון וההמלצה של המחלקה לב־נייה כפרית שליד הטאכניון; רפתני שלוחות הביעו את שביעות־רצונם המלאה משיכלול זה. גם מי הגשם מגגות הרפתים מוזרמים לתעלות הביוב (לא לחצרות) ומשם לבריכות הדגים. את היונקים, בשבוע הראשון לחייהם, מחזיר קים בחוץ, בתוך כלובים ללא רצפה, על ריפוד קש הניתן בשפע. מקפידים על נדידה עם הכלר בים למקום חדש עם כל וולד חדש, המוכנס לתוכם.

בעת השיחה על הונת בני־הבקר לאחר הג־מילה נאמר לי שמתבלטת להיטות יתרה מצידם לשחת דווקא, ומעדיפים אותה על פני המ־מ. הבעתי את ההשערה שייתכן ו"קימחיות" התע־רובת היא הסיבה לכך והצעתי להגיש לוולדות הרכים, אף בשלב היינקות, גרגרים בעיקר (שעו־רה ותיירס), מעוכים או גרוסים גריסה גסה ולא טחונים וסובין. כל עוד הם שותים חלב, אין צורך בהוספת כוספות, ורק לאחר שהסתגלו יפה לאכילת התערובת הנ"ל יש להתחיל בהגשה של כוספות. אין לחשוש כלל לקשיי עיכול של הגר־גרים ע"י בני־בקר רכים; בזאת נוכחתי בתצ־פיות רבות. היתרון העיקרי בתערובת הגסה הוא בטעימותה והיא ערבה יותר לחיך מאשר תע־רובת קימחית.

רפתני שלוחות התאוננו על קשיים מיוחדים בהספקת מספוא ירוק בסוף הקיץ וקורה שיש הכרח לצמצם את המנה עד ל־10 ק"ג. נודמן לי לעיין ברשימות השקילה של עגלי מרבק שנשקלו מדי חודש בחודשו, עד להוצאתם לשוק.

למדתי מרשימה זו שתוספות המשקל האינ־טנסיביות ביותר, כדי 1500 גרם ואף למעלה מזה ביום, מושגות בשלב הגדילה שבין החודש

על הריפוד ועל הזבל האורגני

כאמור, אין הרבה קש לריפוד בשלוחות ולכן נהוג ריפוד עמוק רק ברפת העגלות. במבנים האחרים, כיוון שהם מרוצפים, מסתפקים בריפוד קל ואת הזבל מוציאים במריצות. הזבל שבגדרה הוא רובו חסר-קש לחלוטין, פרט לזה שבסככת הצל. אין איפוא בעיה של עודפי זבל, כי הרי השתן מהמבנים הישנים מוזרם ישירות לברי-כות הדגים והכמות הכללית של הזבל הנאספת מכל המבנים אינה עולה על 1500 קוב בשנה. הצרכים לזבל אורגני הם למעשה גדולים מהכמות הנ"ל, ובשנה שעברה אף נתגלה צורך בקניית זבל מהחוץ. לע"ע עוד מאמינים האחראים לענפי הירקות, המטעים וכד' בחשיבותו של הזבל האורגני ואינם מוותרים עליו כל עיקר. כך, למשל, נאמר לי שלהצלחה רבה הגיעו בגידול תפוחי-אדמה, כשהעניקו לכל דונם 8 קוב זבל אורגני. אין שומעים לעת-עתה בשלוחות על "אכזבות" מהזדקקות לזבל אורגני אף בשאר הענפים.

סיכום

אמרתי בפתיחת דברי שנהניתי הנאה רבה מביקורי במשק זה והנני חוזר על כך גם בסיכום הרשמים שלי. ידוע לרבים שאין אני מתפעל באופן מיוחד משיאים יומיים בתנובה, ואף השמיעתי דעתי זו מעל דפי העתון. לפרות, המעי-פילות לתנובות יומיות שלמעלה מ-30-35 ק"ג חלב איני שש כלל בידיעתי שפרות כאלה זקוקות ל"יחס" מיוחד ובמרבית המשקים שלנו אין הן זוכות בו. פרה העולה לפיסגה של 40-50 ק"ג ביום, חייבת, ואף יכולה, להניב תנובות של 12-15 אלף ק"ג חלב בתקופת חליבה מלאה, אולם למעשה, הרוב הגדול של שיאניות אלה מצניע לכת למדי בסופו של דבר, ואין הן עולות במאומה כמעט על אלה שמסתפקות בשי-אים יומיים הנעים בין 25 ל-30 ק"ג. ודאי הרי גיש הח' כן בהגבה הפאסימית שלי בשעה שבישר לי על הישגיה של "יסכה" בשנה שעברתה. לאחר שעיינתי ברשימות נוכחתי אמנם שגם בשלוחות פרה כ"יסכה" לא מילאה את תקוותי והניבה "רק" 11.559 ק"ג בתקופה בת 284 ימי

מכון החליבה הוא מטיפוס שוט, עם 4 עמדות בכל צד. מתכננים התקנת גדרה חדשה, בנוסף לראשונה, ל-60°70 פרה והמבנים הישנים יוקצו רובם ככולם לשיכון בני-הבקר. בדרך זו תיפתר במידה רבה בעיית המחסור בקש לריפוד. התקנת הגדרה אינה קלה כלל, כי השטח הוא מישורי ויהיה צורך לערום רבדי עפר ובזלת כדי להגביה את פני החצר ולשוות לה שיפוע להגרת מיהגשם החוצה. בגדרה הקיימת, מרוצף שטח העמדות שליד האיבוס ברוחב של 2 מטר. מתחת לסככת הצל מרפדים בקש, אך החצר הגלויה לשמש היא ללא ריפוד. את הזבל אוספים לעתים מזומנות ונוהרים שלא להשחית ע"י גירוד את הקרקע המהודקת.

העבודה וצוות העובדים

עסוקים בענף הבקר בשלוחות 5 עובדים קבועים הנעזרים ע"י שניים מהנוער. הוותק של העובדים הוא: משה כץ — 20 שנה, יהודה — 15 שנה, שמואל — 13 ש', ושל יתר השניים — 4 שנים. בתשכ"ה הושקעו בס"ה, בעדר כולו, 1563 ימי עבודה, כ-15 ימי עבודה לפרה בשנה. כל אחד מחברי הצוות מנוסה בכל העבודות ואין קושי בחילופים בעבודה לסוגיה השונים, אם כי קיימת חלוקת תפקידים בסידור העבודה. תשורת-לב מיוחדת מוקדשת לביצוע תקין של החליבה; החבר האחראי למכון, הוא גם מפקח על עבודת שאר החולבים, וכאילו "משתלט על המצב" בכללו (שמירה על הנקיון, ביקורת על בריאות העטינים וכד'). יש לציין כתופעה משמחת ביותר את היכרות כל החברים שבצוות עם כל הבהמות שבעדר (ולא רק עם הצאמפיו-ניות)!

לכאורה, כאילו נחשלים בוקרי שלוחות בביצוע העבודה — 15 ימי עבודה לפרה לעומת ההישג של 9-10 ימים, בו מתפארים במשק זה או אחר, אך הרושם שלי הוא שלזכות ה"פיגור" הזה בעבודה יש לזקוף הצלחות נכבדות למדי במישק הענף, בטיפול וכדומה, ולפיכך גם בריווחיות. עצתי — אל להם להתקנא, לבוקרי שלוחות, ב"חוסכי עבודה" ראדיקאליים; מוטב שיתמידו בשיטתם הם ומובטחני שיבואו על שכם.

ביקור באיראן

פרות, מחוץ לבני הבקר; רובן מהייבוא וחלק קטן מהעגלות שנולדו מהמבכירות. בעדר זה מקיימים ביקורת דו־שבועית אינדיבידואלית לתנובת החלב. בשנת 1964 הניב עדר זה, בממוצע שנתי, 6250 ק"ג חלב ובשנת 1965 תסתכם התנובה הממוצעת ב־6500 ק"ג. אחוז השומן לא נבדק במשק, אך במחלבה נערכות בדיקות החלב, כיוון שהתשלום נקבע בהתאם לתכולת השומן ונמצא שהחלב מעדר זה מכיל 3.5%-3.8% שומן. בעונת הקיץ, מתכונת השומן נמוכה יותר ובחורף היא עולה.

ביקרתי גם באחד המשקים שבעליו רכשו השנה 120 עגלות מהמשלוח שלנו. למשק זה הובאו קודם לכן 60 מבכירות מהולנד. בעל החווה הזו החליט על קניית העגלות שלנו לאחר שנת־אכזב מההולנדיות. היתה לי איפוא ההזדמנות להשוות את התנובות והמראה של הבקר משני המקורות. בעל החווה סיפר לי שספקי הבקר ההולנדי התחייבו בחוזה שמבכירותיהם יניבו בתקופה הראשונה לא פחות מ־5000 ק"ג חלב, אולם למעשה הסתכמה תנובתן הממוצעת ב־3800 ק"ג. לעומתן — המבכירות שלנו הניבו, כמצופה, למעלה מ־5000 ק"ג חלב. בביקורי בחוזה זו מצאתי כבר את המבכירות שלנו ממשלות אר־גוסט, רובן ככולן אחרי ההמלטה ותנובתן היומית הממוצעת עמדה על 19.5 ליטר (14-26). בעל החווה אמר לי: „אני מרוצה מ־60 המבכירות הישראליות שקניתי; הן יפות ותנובתן טובה;

ההישגים ששימחו אותי, כגון — בריאות הע־טינים, פסילה מצומצמת בעדר הפרות, מיעוט התמותה בשגר וההעזה לחרוג מהשיגרה במבנים וכדומה. אך נדמה לי שההישג העיקרי של משק שלוחות הוא בצוות העובדים, ודי לחכימא בר־מיזא!

אין ברצוני להכאיב לאחראים להנהלת משק שלוחות בסוף דברי, אבל מן הראוי שיגמלו לצוות הבוקרים שלהם בשיפור ובריבוי האספקה המשקית, למען הסר מליבם דאגה וצער. י. עצמון

בדצמבר 1965 ביקרתי במשך 5 ימים באיראן, ולהלן הנני מביא את רשמי מהביקור הזה. כזכור, הוטסו מהארץ בשבוע שבין 28 בנובמבר ל־4 בדצמבר 210 עגלות בהריון של 7-5 חודשים. זה היה המשלוח השלישי בשנת 1965. בס"ה יוצאו איפוא בשנה זו 570 עגלות הרות.

הביקוש לבקר שלנו באיראן הוא כדי כמות כפולה (לפחות) מזו שייצאנו. יש להצטער על כך שאין באפשרותנו להענות לביקוש זה, כיוון שעלינו לספק בקר ממשקי ביקורת בלבד וההיצע מצד המשקים האלה הוא מצומצם. לשני המשלוחים הקודמים, באביב ובקיץ, הצלחנו לרכו את כל מספר הבהמות שנדרשו הודות להענות הטובה של בעלי העדרים, אולם ריכוז הבקר למשלוח האחרון היה כרוך בקשיים רבים. באיראן ראיתי את הבקר שלנו בחוות שבסביבת טאהאראן, בכל המשקים האלה נקלט הבקר יפה ומניב תנובות טובות ואף גבוהות, לשביעות רצונם של הבעלים. היתה לי הזדמנות להיווכח ממראה־עיניים שאמנם גדלו והתפתחו המבכירות שלנו ועטיניהן מעידים על כושר הנבה גבוה. במשקו של סוכן הבקר שלנו ישנן כ־60

¹ סוכן זה הוא גם אחד השותפים למשק חלב גדול במקום אחר, העדר במשק זה מונה כיום 280 פרות ועגלות הרות; בכלל זה 60 עגלות הרות מהמשלוח האחרון. יש בדעתם של בעלי משק זה להגדיל את העדר עד ל־400 חולבות + בני הבקר, שיהיו דרושים כבהמות־חילופין.

חליבה; כך, בערך, „הכזיבוני” גם אלה שהתחילו בשיאים שבין 40 ל־50 ק"ג; אבל לעומת זה הפתיעוני לטובה פרות שלוחות כשכרטיסי הביקורת שלהן לא גרמו לי כאב־לב מחמת ירידות תלולות של 12-15 ק"ג חלב מביקורת אחת לשנה, כפי שעמדתי כבר על כך לעיל.

אינני יודע כיצד הצליחו בוקרי שלוחות לשמור על מתכונת שומן ממוצעת כזו בתנאי השפעה הזו בכמות. ואולי סייעו בכך ההינזרות מכופתיות מחד והקפדה על הגשת שחת? על כל פנים, גם זה הישג לא קטן. ואמנה את שאר